

Asia: VN/26120/2023

Arviomuistio viranomaisia koskevista seuraamuksista tietosuojalainsäädännön rikkomisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusministeriön työryhmän laatiman arviomuistion osalta eduskunnan kanslian puolelta esitetään seuraavat huomiot.

Perustuslakivaliokunnan (ks. esim. PeVL 62/2024 vp, kappale 21) mukaan sinänsä ei ole lähtökohtaista estettä, että hallintoa koskevat yleislait ulotetaan koskemaan eduskunnan virastoja. Tietosuojavaltuutetun määäämien hallinnollisten seuraamusmaksujen määääminen eduskunnan virastolle merkitsisi kuitenkin, että oikeusministeriön yhteydessä toimivalla tietosuojavaltuutetulla olisi valtuudet määrätä seuraamusmaksu eduskunnan hallintotoiminnan yhteydessä tapahtuneesta tietosuoja-asetuksen rikkomisesta eduskunnan kanslialle, joka on elimellinen osa lainsäädäntövaltaa käyttävää eduskuntaa. Valiokunta kiinnitti arvioidessaan ehdotusta ns. kyberturvallisuusdirektiivin (NIS 2 -direktiivi) täytäntöönpanoa koskevaa hallituksen esitystä (HE 57/2024 vp) erityistä huomiota siihen, että eduskunnan virastojen sisällyttäminen tuolloin arvioidun lakiehdotuksen soveltamisalaan merkitsi, että lakiehdotuksessa liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla toimivalle hallintoviranomaiselle myönnettävät valvontatoimivaltuudet kohdistuvat laajasti myös eduskuntaan kokonaisuutena.

Tietosuojalain 2.2 §:n mukaan tietosuojalakia ei sovelleta eduskunnan valtiopäivätoimintaan. Rajausta perustuu mm. siihen, että perustuslakivaliokunnan (PeVL 14/2018 vp, s. 10-11) mukaan eduskunnan valtiosääntöinen asema merkitsee muun ohella sitä, ettei eduskunnan valtiopäivätoiminta voi olla ulkopuolisen valvonnan kohteena, vaan eduskunnan toiminnan laillisuusvalvonta on säädetty perustuslaissa tyhjentävästi eduskunnan omien elinten, eduskunnan puhemiehen ja perustuslakivaliokunnan, tehtäväksi.

Perustuslakivaliokunta arvioi mainitun kyberturvallisuusdirektiivin täytäntöönpanoa koskevan hallituksen esityksen yhteydessä kuitenkin myös, että (PeVL 62/2024 vp, kappaleet 22 ja 23) "[e]duskunnan työjärjestyksen 74 §:n mukaan eduskunnan kanslian tehtävänä on luoda eduskunnalle edellytykset hoitaa sille valtioelimenä kuuluvat tehtävät. Perustuslakivaliokunnan käsityksen mukaan hallituksen esityksessä oli omaksuttu lähtökohta, jonka mukaan eduskunnan valtiopäivätoiminta ja eduskunnan kanslian viranomaistoiminta ovat erotettavissa toisistaan myös tässä sääntely-yhteydessä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tällainen erottelu ei ole kuitenkaan mahdollista. Eduskunnan kanslian tietojärjestelmissä käsitellään pääosin valtiopäivätoimintaan liittyviä tietoja. Perustuslakivaliokunnan mielestä erityisesti eduskunnan kanslian sisällyttäminen kokonaisuudessaan lain soveltamisalaan on valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallista. Eduskunnan kanslia on kiinteä osa eduskunnan organisaatiota eikä sitä voida erottaa eduskunnan toiminnasta ylimpänä valtioelimenä." Vastaavia eduskunnan toimintaan liittyviä näkökohtia voidaan valiokunnan mukaan (PeVL 62/2024 vp, kappale 23) esittää myös eduskunnan muista virastoista: esimerkiksi perustuslain 90 §:n 2 momentin mukaan valtion taloudenhoidon ja valtion talousarvion noudattamisen tarkastamista varten eduskunnan yhteydessä on riippumaton valtionalouden tarkastusvirasto.

Valvontatoimivaltuuksia sisältänyt ehdotus ei siten ollut yhteensopiva suhteessa eduskunnan asemaan ylimpänä valtioelimenä (PeVL 62/2024 vp, kappale 25), eikä ollut säädettävissä tavallisen lainsäätämisyjärjestyksessä.

Vastaavia näkökohtia voidaan esittää nyt puheena olevasta sääntelystä. EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 83 artiklan mukaan kukin jäsenvaltio voi asettaa sääntöjä siitä, voidaanko viranomaisille tai julkishallinnon elimille määrätä kyseisessä jäsenvaltiossa hallinnollisia sakkoja ja missä määrin. Yllä sanotun johdosta tätä arviomuistion sivuilla 75–77 kuvattua kansallista liikkumavaraa on eduskunnan asemaan ylimpänä valtioelimenä liittyvistä syistä käytettävä siten, että eduskunnan kansliaa ei sisällytetä niiden viranomaisten piiriin, jolle voitaisiin määrätä tietosuoja-asetuksen mukainen hallinnollinen seuraamusmaksu

Virtanen Mikko
Eduskunnan kanslia